

Uw geld of uw leven

Auteur(s):

Waarden, F. van
Hoogleraar bij het Centrum voor Beleid en Management van de Universiteit Utrecht.

Verschenen in:

ESB, 82e jaargang, nr. 4130, pagina 895, 26 november 1997

Rubriek:

Column

Trefwoord(en):

rechtseconomie, marktwerving, regulering

Uw geld of uw leven? Het leek er even op dat paars het eerste belangrijker vindt. In dezelfde week waarin de liberaal Wijers laat weten dat hij de vestigingsregeling voor slagers af wil schaffen, roept de liberaal Bolkestein om een vestigingsregeling voor beurshandelaren, om persoonlijke vergunningen en strenge selectie van deze lieden. Wat een fraudeschandaal al niet vermag. Want dat is natuurlijk de verklaring voor deze merkwaardige tegenstrijdigheid. De effectenbeurs wordt momenteel bezocht door het ene schandaal na het andere. En dus moet de politiek in actie komen. Schandalen met vlees zijn er eventjes niet. Totdat er zieken en dooien vallen door gehakt van een beunhazende slager.

Politici modderen voort van schandaal tot schandaal. Zo gaat het al decennia. Elk schandaal levert weer regelgeving op. In de jaren twintig schandalen met faillerende verzekeringsmaatschappijen, in 1963 de Softenon-affaire, enkele jaren terug de besmette garnalen en nu dus een beurschandaal. Als het kalf verdrongen is dempt men de put. Geleidelijk aan vergeet men daarna het belang van een gedempte put en laat deze weer langzaam volstromen. Wijers' ECD vindt het blijkbaar niet meer nodig om slagers op hun vestigingsvergunning te controleren, in afwachting van afschaffing. Collega's klagen al over beunhazen. Tot er weer een kalf verdrinkt.

Markten bestaan bij gratie van vertrouwen tussen transactiepartners. Heeft de klant geen vertrouwen in het vlees van de slager dan koopt hij niet. De gekke koeienziekte leidde nog maar enkele maanden geleden tot een kopersstaking in het rundvlees. Nu leidt de fraude op de beurs tot een aantasting van de reputatie van de beurshandelaar. *De Volkskrant* bericht dat "grote beleggers ineens minder graag met commissieairs om de tafel zitten" (8 oktober). Dat wantrouwen is niet alleen vervelend voor de handelaren; het belemmert transacties en dus de beursomzet. "De handel is zo dood als een pier".

Vrije markten produceren dat vertrouwen niet zelf. Integendeel. Veel markten nodigen uit tot zelfzuchtigheid, opportunisme en zo nodig bedrog. En hoe vrijer de markt, hoe feller de concurrentie, hoe groter de druk en de verleiding. De varkensfokker smokkelt nog snel een lading varkens van zijn besmet verklaarde bedrijf, de slager verwerkt minder vers vlees in sterk gekruide worst, en de beurshandelaar maakt misbruik van voorkennis. De gelegenheid doet zich vooral voor waar klanten, opdrachtgevers of concurrenten bij gebrek aan kennis economische macht moeilijk kunnen controleren. Fraudebestrijding is daarom niet alleen om morele, maar ook om functionele redenen nodig. Het moet vertrouwen herstellen en transacties bevorderen.

'Freer markets, more rules', stelt Steven Vogel (Harvard) dan ook in zijn onlangs verschenen boek¹. Hij vergelijkt de deregulering in de telecommunicatie-sector en de financiële dienstverlening in Engeland en Japan. Vogel spreekt van een "deregulation revolution that wasn't": vrijere markten leiden tot meer in plaats minder regels. Al is het maar in de vorm van zeer gedetailleerde contracten tussen overheden en geprivatiseerde bedrijven.

Dat geldt zeker voor de kapitaalmarkten. Omdat internationalisering impliceert dat er nog meer geld omgaat maar tevens de fraudemogelijkheden toenemen, wordt de roep om strenger beurstoezicht luider. Het marktland bij uitstek, de VS, heeft daarbij al lang het voortouw genomen, zoals Lutz in een studie van de regulering van financiële markten laat zien².

Schandalen tasten ook het vertrouwen in zelf-regulering door de betrokkenen aan. Die heeft inderdaad grenzen en dat wordt bij zo'n gebeurtenis weer duidelijk. Bolkestein roept dat zelfregulering door de beurs vervangen moet worden door streng overheidstoezicht. Al eerder klonk die roep in de VS, waar beurschandalen schering en inslag zijn en benadeelde beleggers hun belangen assertiever verdedigen. Dankzij druk uit de VS moeten zelfs de Duitsers hun redelijk effectieve zelfregulering op financiële markten vervangen door publieke regulering³. Zo ging het eerder. Het Softenon-schandaal leidde tot vervanging van zelfregulering bij toelating van geneesmiddelen door overheidsregulering. Vrijwillige zelfregulering is vaak moeilijk te sanctioneren. Ze wordt ondergraven door zwartrijdende buitenstaanders die het imago van de branche verpesten.

Deze historische lessen zijn echter aan Wijers niet besteed. Als de vestigingswet afgeschaft wordt mogen de verenigingen van bakkers en slagers bij hun leden bordjes ophangen: door de vereniging erkend bedrijf. Zo'n zelfregulering mag alleen niet naar kartel rieken en mag geen toetredingsbarrières opwerpen. Daarmee is de weg echter vrij voor zwartrijders om de regeling te ondergraven. Een rotte appel en de hele mand is bedorven. Want bij informatie-asymmetrieën drijven de slechte bedrijven de goede van de markt

1 S. Vogel, *Freer markets, more rules. Regulatory reform in advanced industrial countries*, Cornell UP, Ithaca, 1996.

2 S. Lutz, Die Rückkehr des Nationalstaates? Kapitalmarkt - regulierung im Zeichen der Internationalisierung von Finanz -märkten, *Politisches Vierteljahresschrift*, september 1997, blz. 475-497.

3 Lütz, op.cit.